

თეა ჭანტურია,
საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა
და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის
დოქტორანტი
ხელმძღვანელი – პროფ. სანდრო ვახტანგოვი

რეზიუმე

თემა ეხება გლობალური გამოწვევებისას, ინფორმაციულ ეპოქაში, თანამედროვე საზოგადოებისთვის ეკრანული კულტურის მნიშვნელობას. ასევე, იზოლაციის პერიოდში მისი ფუნქციების რიცხვის ზრდას და „ახალი ეკრანული ენის“ პარადიგმის ფორმირებას, რომელიც განსხვავებულ, თანამედროვე კონტენტს გვთავაზობს. აუდიოვიზუალური შემოქმედების ახალი მოდელის ფორმირების პროცესის გასაანალიზებლად, აუცილებელია, განვიხილოთ, როგორ ფასდება მეცნიერების და კულტუროლოგების მხრიდან ტექნოგენური ცივილიზაციის განვითარება. ასევე, გავარკვიოთ, რას გვთავაზობს თანამედროვე ეკრანი? რა პრობლემები შეიძლება წარმოქმნას ტოტალურმა ეკრანიზაციამ? და, სავარაუდოდ, რა შედეგები ექნება „ახალ ეკრანულ ენას“?

განხილვის შედეგად ირკვევა, რომ იზოლაციის პერიოდში აუდიოვიზუალურმა კულტურამ ბევრი ნოვატორული გამოგონება წარმოგვიდგინა. ტელე-სივრცის პროფესიულ ვექტორზე მიმდინარეობს ეკრანული პროდუქტის შემოქმედებითი კრედოს გადახედვის პროცესი, სადაც ახალი სტანდარტების, კრიტერიუმების და ფორმულირებების დაუფლება ხდება. ეკრანული შემოქმედების ეკოსისტემის ციფრული სამყარო გვთავაზობს ჰიბრიდულ, ინოვაციურ ტექნოლოგიურ ინფრასტრუქტურას და მოქნილ გარემოს. მისი ხელმისაწვდომობა, სერვისების ხშირი ცვლა და მრავალფეროვნება შეცვლის ჩვენი ცხოვრების, სწავლის და მუშაობის გზებს, ჩვენს აღქმას და რწმენას.

ეკრანული კულტურა – თანამედროვე ცივილიზაციის ფლავიანი

საკვანძო სიტყვები: აუდიოვიზუალური კულტურა, ტექნოლოგიები, დიגיტალიზაცია, ონლაინ პლატფორმები, ვირტუალური რეალობა, ახალი ეკრანული ენა, ფუნქციები, ჟან ბოდრიარი

ჩვენ არ ვიცით, რა გაგვაჩნია იქამდე, სანამ მას სამუდამოდ არ დავკარგავთ – სამწუხაროდ, ბოლოდროინდელმა ომმა და კოვიდ-პანდემიამ ამის შესახებ ძალიან ხისტად შეგვახსენეს. დღეს, როდესაც მსოფლიო ჯერ კიდევ არ არის გამოჯანმრთელებული პანდემიისგან, ეკონომიკა უმძიმეს პირობებშია, კულტურა კი – კრიზისში, გვიწევს, გავუმკლავდეთ მესამე ასიმეტრიულ შოკს და კაცობრიობა ისევ გამოწვევის წინაშე დგას. ამ ყოველივემ დაგვანახა, რომ დედამიწა შეიძლება ერთ დღეში შეიცვალოს. ადამიანებისთვის სამყარო თავდაყირა დადგეს. ზოგიერთისთვის სამყარო დასრულდეს კიდევ. ფრანგი ფილოსოფოსის, ჟან ბოდრიარის აზრით – „ისევე, როგორც ფსიქიკური ან ფსიქიკის ეკრანი გარდაქმნის ყოველ ავადმყოფობას სიმპტომად... ასევე ომი, ინფორმაციად ქცეული ომი წყვეტს რეალურ ომს და ხდება ვირტუალური, გარკვეულწილად სიმპტომატური“.¹

ორი წლის მანძილზე ყოველდღიურმა ბრძოლამ კორონავირუსის წინააღმდეგ, ძალიან მძიმე კვალი დატოვა ადამიანების ფსიქიკაზე – რჩება გაურკვეველობა, გულისტკივილი, შიში, შელახული ჯანმრთელობა. ურთულესი აღმოჩნდა ეგზისტენციალური ბრძოლა კულტურით მცხოვრები ადამიანებისთვის, რომლებმაც დაკარგეს სასიცოცხლო კავშირები ცოცხალ მუსიკასთან, კინოსთან, თეატრთან, ცეკვასთან, მუზეუმებთან, ბუნებასთანაც კი.² კრიზისი, რომელიც შეგვხვო, ენით აღუწერელია, თუმცა შესაძლოა, ამ კრიზისის ყველაზე დიდი დადებითი შედეგი იყოს იმის გაცნობიერება, რომ ჩვენ, როგორც ადამიანებს, შეგვძლება გლობალური კოლექტიური მოქმედება, საკუთარი ალტერნატიული კულტურული აქტივობა, სოლიდარობა და თანაგრძნობა.

„ბევრ პრობლემას, რომელსაც ვაწყდებით, პიროვნულიდან

¹ Baudrillard, The Gulf, 1991. p. 41.

² Council, In Times, 2020.

გლობალურამდე, კულტურული განზომილება აქვს“.³ პროგრესის გზაზე მსოფლიო კულტურის ამჟამინდელი მდგომარეობა მეცნიერების და კულტუროლოგიების მხრიდან, ფასდება როგორც კრიზისული. ტექნოგენური ცივილიზაციის განვითარება მიუახლოვდა კრიტიკულ ეტაპებს, რომელმაც ამოწურა განვითარების რეზერვები და წარმოშვა მთელი რიგი პრობლემები. პრიორიტეტულად ითვლება – ეკოლოგიური კრიზისის დაძლევა, მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენების პრევენცია, არაძალადობრივი სამყაროს შექმნა; შიმშილის, სიღარიბის, გაუნათლებლობის აღმოფხვრა, ნედლეულის ახალი წყაროების მოძიება, ეკონომიკის შემდგომი განვითარების უზრუნველყოფა, სამეცნიერო და ტექნოლოგიური რევოლუციის უარყოფითი შედეგების თავიდან აცილება. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯია ბუნებისადმი ახალი დამოკიდებულების შექმნა და ეკოლოგიური კულტურის ჩამოყალიბება.

თანამედროვე სამყაროში, გლობალური გამოწვევებისას, კაცობრიობის წინაშე მნიშვნელოვანი მისია ითავა აუდიოვიზუალურმა კულტურამ. მან ძალიან სწრაფად განიცადა ტრანსფორმაცია და თითქმის ყველა პროფესიის ადამიანის ერთგული მსახური გახდა. იზოლაციის პერიოდში აუდიოვიზუალურმა კულტურამ ბევრი ნოვატორული გამოგონება წარმოგვიდგინა. აღსანიშნავია, რომ მასობრივმა დიგიტალიზაციამ, ახალ ტექნოლოგიებთან ერთად, როგორცაა ვირტუალური და გაძლიერებული რეალობა, დაჩქარებულად დაიწყო ახალი კულტურული ფორმების შექმნა. ასე რომ, გლობალური გამოწვევებისას ეკრანული კულტურა გახდა კომუნიკაციის, ადამიანური ურთიერთობების, თანამედროვე ცივილიზაციის ფლაგმანი.

ეკრანული კულტურა მასობრივი კომუნიკაციის საუკეთესო და ეფექტური საშუალებაა, რომელიც გავლენას ახდენს მსოფლიოს ესთეტიკურ სურათზე, არის ხალხის შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგი და ხელოვნების ობიექტი, როგორც კონტენტი. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეკრანი სამყაროს ესთეტიკური სურათის არეკვლაა. ეკრანის ფენომენი მითოლოგიურია. კაცობრიობის უძველესი ოცნება, რომელიც ასახულია სხვადასხვა ხალხის ზღაპრებში – „ჯადოსნური სარკეები“, „ჯადოსნური ბურთები“ და სხვა მაგიური ხელსაწყოები – ნამდვილად ახდა. სწორედ ეკრანის დახმარე-

³ Ahc.leeds, Global.

ბით იქმნება ვირტუალური, მითოლოგიური რეალობა, რომელიც მილიონობით მაყურებელს „ჯადოსნურ“ სამყაროს სთავაზობს. დღევანდელ გლობალურ ეპოქაში, აუდიოვიზუალური კულტურის მნიშვნელოვან ნაწილად ტელევიზია რჩება, რომლის ფუნქციების როლი გაიზარდა კომპიუტერული ტექნოლოგიების წყალობით, შესაბამისად, ის არის საზოგადოების ინფორმაციით უზრუნველყოფის გარანტი. ამასთან ერთად უნდა აღინიშნოს, რომ ძნელი წარმოსადგენია ხმოვან-ხედვითი შემოქმედების ინფორმაციული კომპონენტი სემიოტიკური კონტექსტის მიღმა.⁴ კინოკრიტიკოსი და კულტუროლოგი დანილ დონდურეი ამბობს: რომ, „ფუნქციების რაოდენობით ეს ინსტიტუცია უპრეცედენტოა, რადგან დღეს სწორედ ის აწარმოებს და ანაწილებს მსოფლიოში სემანტიკური სფეროს ძირითად ნაწილს“.⁵ უნდა აღინიშნოს, რომ ფუნქციებთან ერთად იზრდება მაუწყებლის გავლენა მაყურებელზე. ასევე აშკარაა, რომ ეკრანის და კულტურის სიმბიოზური ბუნება ვლინდება ყველა ტელეშოუში, საპნის ოპერებიდან დაწყებული, სერიოზული ახალი ამბებით დამთავრებული. ტელე-ეკრანის საშუალებით შექმნილი ვირტუალური სამყარო სულ უფრო მეტად იპყრობს გონებას, გარდა ამისა, ის ხდება ახალი ჰაბიტატი მოსახლეობის უმრავლესობისთვის და აყალიბებს არა მხოლოდ საზოგადოებრივ აზრს, არამედ სოციუმის მენტალიტეტს. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მაუწყებელი იყოს მაქსიმალურად პასუხისმგებლობიანი საზოგადოების წინაშე. დღეს „ტელევიზია-საზოგადოება“ განიხილება, როგორც იმანენტური კავშირის პრობლემა. მედიაამენჯერი იუშკავიჩიუსი გამოთქვამს აზრს, რომ „ტელევიზია არის ყველაზე იაფი და ეფექტური გზა ერის განვითარებისთვის, კულტურის, ენისა და ტრადიციების შესანარჩუნებლად“. ის ასევე აღნიშნავს, რომ „მნიშვნელოვანია ტექნოლოგიის გამოყენების სისტემური თანხვედრა. მაგრამ საზოგადოებისთვის გაცილებით მნიშვნელოვანია, შეიქმნას მთლიანობაში სატელევიზიო მაუწყებლობის პროგრამული კონცეფცია, გარკვეული იდეებითა და ახალი აზრებით“.⁶

ეკრანის მიერ მხატვრული და კომუნიკაციური პოტენციალის დაგროვებამ და ეტაპობრივმა განვითარებამ ცხადყო, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა აუდიოვიზუალური ხელოვნების ინტეგ-

⁴ Kirillova, Audiovisual Creativity, 2021.

⁵ Dondurey, The Art, 2017. p. 91.

⁶ Yushkevicius, Dialogue, 2017.

რირებას სამყაროში. წიგნების, გაზეთების, ჟურნალების სამყარო, კინო, რადიო, სატელევიზიო მაუწყებლობა, ინტერნეტ რესურსები – ეს ყოველივე გაერთიანებულია ერთ დიდ „აუდიოვიზუალურ ცივილიზაციად“, რომელიც ართობს, პროპაგანდირებას უწევს, მანიპულირებს, იძლევა განათლებას, აქვს შემეცნებითი მიზნები, ახდენს გავლენას შეფასებაზე, მოსაზრებაზე, ქცევაზე, ინტელექტის განვითარებაზე, „პლანეტარული“ და „გლობალური“ აზროვნების ფორმირებაზე.⁷

აუდიოვიზუალური შემოქმედების სხვადასხვა ფორმის განვითარებამ, შემოგვთავაზა მრავალი სიახლე, დაფუძნებული ტექნოლოგიების და შემოქმედების სინთეზზე. თუმცა მეცნიერულად და სოციალურად მნიშვნელოვნად შეიძლება ჩაითვალოს, ახალი პარალელური სამყაროს კონსტრუქცია. პოსტინდუსტრიული საზოგადოების კულტურის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელია ადამიანის ცოდნის და პრაქტიკული საქმიანობის განსაკუთრებული სფეროს – ვირტუალური რეალობის გაჩენა. ის საჭიროებს სრულიად ახალ ესთეტიკურ გამოცდილებას, რომელიც ადამიანს აქამდე არ შეხვედრია და, შესაბამისად, დასჭირდება სრულიად ახალი, ადეკვატური მეთოდები მისი შესწავლის, გააზრების და აღწერისთვის.⁸

ახალ სამყაროში გაჩნდა ტოტალური ეკრანის სინდრომი. შეიძლება ითქვას, რომ დედამიწა ერთ დიდ ეკრანად გადაიქცა და ყველანი ჩვენ, ამ ვირტუალური სამყაროს განუყოფელ ნაწილად ვიქცეთ. ეკრანის როლი იმდენად დიდია თანამედროვე საზოგადოებაში, რომ ჟან ბოდრიარმა ეკრანი განსაზღვრა, როგორც რაღაც მმართველი ამ სამყაროში. მისი აზრით, „...მაკონტროლებელი ეკრანი... შეიძლება იყოს დაჯილდოებული ტელემატიკური ძალაუფლებით, ანუ დისტანციურად ყველაფრის რეგულირების უნარით, მათ შორის საშინაო საქმეების, თამაშის, სოციალური ურთიერთობების და დასვენების“.⁹

ჩვენს ჰიპერ რეალურ და პოსტმოდერნულ გარემოში, სადაც ყველაფერი ვირტუალურია, დედამიწა გახდა „გლობალური სოფელი“ (როგორც მარშალ მაკლუანი ამბობდა თავის ნაშრომში),¹⁰ ყველანი კი გავხდით ეკრანზე დამოკიდებულნი. ჩნდება კითხვა: რას გვთავაზობს თანამედროვე ეკრანი?

⁷ ჭანტურია, აუდიოვიზუალური, №5. 2022.

⁸ Kirillova, Screen, Culture, 2016.

⁹ Baudrillard, Ecstase, p. 126-133.

¹⁰ McLuhan, The Global, 1992.

პანდემიის დროს აუდიოვიზუალურმა კულტურამ ბევრი ფუნქცია შეითავსა. ის გახდა მედიუმი, კომუნიკატორი, მოტივატორი, სასწავლო და სამუშაო პლატფორმა. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ ვირტუალურმა სამყარომ არ დატოვა მოსწავლე სწავლის გარეშე, სტუდენტი – ლექციების და სემინარების, მეცნიერი – კონფერენციის, ექიმებს მისცა საშუალება მაქსიმალურად შეესრულებინათ საკუთარი მოვალეობა, ადამიანებს კი, ვინც საჭიროებდა სამედიცინო დახმარებას – ადეკვატური დიაგნოსტიკის და მკურნალობის შანსი.

ტელე-ეკრანის ახალი მოდელის შექმნას, მის ტექნოლოგიურ განვითარებას, აუცილებლად თან სდევს ტელესივრცის ცვლილება. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ეკრანი საზოგადოებას სთავაზობს ახალ შესაძლებლობებს. მიმდინარეობს „ახალი ეკრანული ენის“ ფორმირების პროცესი, რომელსაც გვთავაზობს „სატელევიზიო საზოგადოება“. საინტერესოა, რომ ახალი იდეებით, განსხვავებული შინაარსის აზრებით, რთულ ციფრულ გარემოში, აუდიოვიზუალური პარადიგმის ცვლილებით იგი გვაცენებს საკუთარი უცოდინარობის მასშტაბის გაცნობიერების წინაშე, სადაც არსებული ცოდნაც კი არასრულია. თუმცა ხოსე ორტეგა აღნიშნავდა, რომ „ცოდნის დასაწყისი დადებითი პროცესია“.¹¹ ზუსტად ეს დასაწყისია დღეს „სატელევიზიო საზოგადოებაში“ – ტელე-სივრცის პროფესიულ ვექტორზე მიმდინარეობს ეკრანული პროდუქტის შემოქმედებითი კრედილს გადახედვის პროცესი, სადაც ახალი სტანდარტების, კრიტერიუმების და ფორმულირებების დაუფლება ხდება. ეკრანული შემოქმედების ეკოსისტემის ციფრული სამყარო გვთავაზობს ჰიბრიდულ, ინოვაციურ ტექნოლოგიურ ინფრასტრუქტურას და მოქნილ გარემოს. მისი ხელმისაწვდომობა, სერვისების ხშირი ცვლა და მრავალფეროვნება შეცვლის ჩვენი ცხოვრების სწავლის და მუშაობის გზებს, ჩვენს აღქმას და რწმენას. აუდიოვიზუალური კულტურის ახალი პარადიგმით იწყება ეკრანული ხედვის ახალი ერა.

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ გლობალიზაციის ეპოქაში მიმდინარეობს „ახალი ეკრანული ენის“ ფორმირება, რომელიც განსხვავებულ, თანამედროვე კონტენტს გვთავაზობს. მიუხედავად იმისა, რომ აუდიოვიზუალური შემოქმედების ინდუსტრია მუდმივად იცვლება და ტექნოლოგიები სწრაფად ვითარდება, მისი ძი-

¹¹ Ortega, Gasset, What Is, 1964. p. 78.

რითადი ღირებულება და პასუხისმგებლობა, – საზოგადოების განათლება და ინფორმირებაა.

მაყურებელი, რომელიც უყურებს ეკრანს და იღებს სხვადასხვა სახის ინფორმაციას, თავისთვის ოდნავ განსხვავებულ რეალობას ქმნის. და მაინც რა არის „ახალი ეკრანული ენა?“ – ის არის სამყაროს სახე, რომელიც აყალიბებს საკუთარ კულტურას, ქმნის ახალ იდეებს, თავისი ინტერპრეტაციით, კორექტირებით, ადგილის და დროის მიხედვით, როგორც ერთგვარი პროდუქტიული ფენომენი. ის არის რეალობასა და ვირტუალურ რეალობას შორის ერთგვარი მედიუმი, რომელსაც შეუძლია ნამდვილი სამყაროდან გამოგზავნოს ვირტუალურში და ამავედროულად ყოველთვის აკონტროლოს მიმდინარე სოციალური პროცესები. ეკრანი ავლენს აუდიოვიზუალური სინკრეტიზმის ფუნქციონირების მექანიზმებს. მან შეცვალა ადამიანის ხედვის სივრცე და მაყურებელი სულ უფრო ხშირად პასუხობს ყოველდღიური ცხოვრების გამოწვევებს, მტკიცედ უმკლავდება ტოტალურ ზეწოლას და აყალიბებს სამყაროს საკუთარ ინდივიდუალურ სურათს. ეკრანი იცვლება მაყურებლის და ტექნოლოგიების გავლენით. ის მოსახერხებელი, პერსონალური და მოთხოვნადი ხდება. ძალიან მნიშვნელოვანია მისი გარდაქმნა და მოდერნიზაცია. აუდიოვიზუალური შემოქმედება სოციალურ-კულტურული პროგრესის ინდიკატორია.

ბიბლიოგრაფია:

- Baudrillard J. The Perfect Crime (Radical Thinkers). Verso. January 17, 2008.
- Butler J. Amanda D. Television Visual Storytelling And Screen Culture. New York. 2018.
- Dongre R. Nehulkar R. Paradigm Shift in TV and Radio Broadcasting in Digital Age. 24 May, 2019. (International Conference On Media Ethics - 2019).
- Jones S. Pearson R. Cult Television. University Of Minnesota. 2004.
- Jordan R. & Droumeva M. Sound, Media, Ecology (Palgrave Studies In Audio-Visual Culture). Canada. June 27, 2019.
- Khilko N. Role Audiovisual Cultures In Creative Self-Fulfillment Personalities. Omsk. 2001.
- McLuhan M. Understanding Media, The Extensions Of Man.

- Massachusetts University Of Technology. October 20, 1994.
- Poster M. The Second Media Age. Polity. August 3, 1995.
 - Sepinwall A. M. TV. United States. September 6, 2016.
 - Shamshin L. Audiovisual Culture Yesterday, Today, Tomorrow. 2016. (Lecture).
 - Wasko J. A Companion To Television. Hong Kong. December 21, 2009.
 - Yeromin M. Universal Codes Of Media In International Political Communications: Emerging Research And Opportunities. Donetsk National University. November, 2020.

MEDIA STUDIES

Tea Chanturia,
Shota Rustaveli Theatre and Film Georgia State University,
Ph.D Student
Scientific supervisor – Professor Sandro Vakhtangov

SCREEN CULTURE – THE FLAGSHIP OF MODERN CIVILIZATION

Abstract

***Keywords:** audiovisual culture, technologies, digitalization, online platforms, virtual reality, new screen language, functions, Jean Baudrillard*

Today, when the world has not yet recovered from the pandemic, where the economy is in dire straits and the culture is in crisis, we have to deal with a third asymmetric shock and humanity is again facing a challenge. In the modern world, audiovisual culture has taken on an important mission in the face of global challenges to humanity. It has transformed very quickly and became a faithful servant to people of almost all professions. In the face of global challenges, screen culture has become the flagship of communication, human relations, and modern civilization. The screen phenomenon is mythological. Mankind's ancient dream, which is reflected in the tales of various peoples – „magic mirrors“, „magic balls“ and other magical devices - has come true. It is with the help of the screen that a virtual, mythological reality is created, which offers millions of viewers a „magical“ world. Screen culture is the best and most effective means of mass communication, which influences the aesthetic image of the world, and is result of people's creative activities and the object of art. The development of various forms of screen creation has offered us many innovations based on the synthesis of technology and creativity. In our hyperreal and postmodern environment, where everything is virtual, as Marshall McLuhan said in his paper, the earth is „Global Village“ where we all become screen-dependent,

the question arises: what does the modern screen offer? During the pandemic, the screen had all the functions. It has become a medium, a communicator, a motivator, a learning and working platform. It is very important that the virtual world did not leave the student without learning, it was a platform for lectures and seminars, a place for scientific conferences; scientific conferences, allowed doctors to perform their duties as much as possible and gave people in need of medical care a chance for correct, adequate diagnosis and treatment. The screen is the face of the universe, shaping its own culture, creating new ideas about life events, with its interpretation, adjustment, place and time as a kind of productive phenomenon. It is a kind of medium between reality and virtual reality, which can travel from the real world to the virtual and at the same time always control the pulse of current social processes. It has changed the space of human vision. The screen is connected to everyday life and everyday culture, revealing the mechanisms of functioning of audiovisual syncretism. We can conclude that in the global era, the professional vector of TV space is undergoing the process of revising the creative credo of the screen product, where new standards, criteria and formulations are being mastered. The digital world of screen creation, the digital ecosystem, offers a hybrid, innovative technological infrastructure, a flexible environment, the paradigm of the „new screen language“. This means that a new era of screen culture is beginning.